

بازار — ۱۵ نisan ۱۹۲۸

اداره خانه :

باب عالی جاده سنده اقدام
پوردی یانددکی بناده
خصوصی دائره

صاحب و مدیر
محمد مسیح

جلد : ۹

مجله علمی

بشنجی سنه — نومرو ۱۰۸

آبونه شرطلری : سنه لکی

۲۵۰ ، آلتی آیلانی ۱۲۵ ،

فوق العاده نسخهلر ایچین

۵۰۰ و ۳۰۰ غروشدور .

مجموعه من هیئت نتیجه طبعی تنسیب

ایدملین انزلر اعاده ایدماز .

هر آیلک برنجی دارنه بشنجی کونندری جبقار ، علمی ، ادبی ، اقتصادی ، حرفتی مجموعهدور .

کناھکار ملیکه

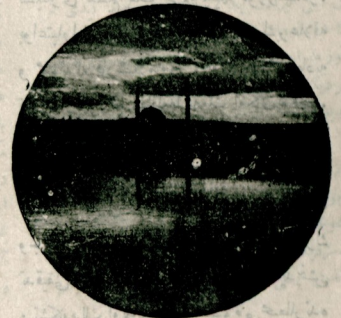
اوشوخ ، آفتابلمری سودا بلندن
نفسلر کاسیکه نی عاقلندن ،
دیز اوستی بولکولی زمینه کایر .

الهی برکیجه .. مہا بیلدیزسز ،
صاچلری آغاغان بوراھه قیز
روحانی معبدہ بنیہ کایر .

اوغوز ناظم

خالق تدقیقہ مساعیسی - حصہ و وقف اش
اولانزده ، کندیلرینہ بول کوسترہ جک
حقیق ، حسی ، شعوری برہر فزاشلردر .
شیمدی آرتیق ، غریبہ اولدینی طرزده ،
یزده خالقک یا شایشی ، لسانی ، دینی ، اخلاق ،
عنعنہلری ، عادتری ، شریقلری ، دستاقلری ،
مایلری ، بیلیمجہلری ، مثلالری ، افسانہلری ،
تکرہلری ، اویونلری ، کلچہلری ایله
اشتغال ایتمک ، بونلری طوبلامق ، سادہ
طوبلامق دکیل ، ہربری اوزرنده جالیشار
خالقک معنوی وارلقی میدانہ قویق ، حاصلی
تورک جمعیتمک لینده قارائاق بر قطعہ ، مجہول
برمادہ ، حل ایدیلہ مش بر معما بر اقامق آز ،
چوق قولایلاششدز . بز بونتیجہنی دزین
رخصط دوبارق بوزادہ قیدایدزکن ، « خلق
بیلیکیسی دزینی » لک فہالیدیلہ علاقہ دار
اولمق لزومنی دہ خاطر لاتیق ایستہ یوزز .

محمد خاں

فلسفہ

« ادراک » و « مانیت »

خارجی عالم

نفسدہ وقوعہ کلہ جک ادراکک عنصرہ
لرنجی ذہنہ خارجی عالم تدارک ایدر . خارجی عالمہ
وقوعہ کلکندہ اولان « شائیت Realité »
معطاولہرق نفسہ کایر ، وبو معطالر ذہنک
ایلمک عنصرلرنی تشکیل ایدرک ، بو عنصرلر
ذہنک مختلف افعولہلرنده بر طاقیم عملہلرہ
اوغراقدن سوکراہادراک Perception ی
وجودہ کتیر .

بو خارجی عالمک ایکی بہ آریلایقنی بیلویوزز :
طبیعت و جمعیۃ .
بر طرفین طبیعت کندی سینہ سندنہ تکیون
ایتمکدہ اولان حادثہلری نفسہ و بر مکدہ
و ماییتدن کلن معطالر فردک مثلاً « تحلیل
Analyse » و « تصنیف Classification » ،
الح کی ذہنی افعولہلرندن کچہرک نہ خارجی
عالمہ « حکم » حائلدہ صدور ایتمدہدر .

دیگر طرفین جمعیتمدہ تحلی ایتمکدہ اولان
دیگر نوعدن حادثہلر معطاولہرق نفسہ
کلکندہ ، وبوحادثہلر بوسفر فردک دکیل جمعیتمک
مثلاً « قبل التصنیف Préclassification »
و « قبل الارتباط Préliaison » ، الح کی
اجتماعی افعولدن کچمش اولہرق فردہ کندی
الزام ایدرک نہ خارجی عالمہ « حکم » حائلدہ
صدور ایتمکدہدر .

شو قدارکہ برنجی نوع حکملر « فردی
منطق » مقانیزم سندن کچن عنصرلرہ کورہ
صدور ایدہجکی ایچین « کیفیت حکملری
Jugements de qualité » ماییتدہ صادر
اولور . ایکنجی نوع حکملر ایسہ « اجتماعی
منطق » مقانیزم سندن کچن عنصرلرہ کورہ
صدور ایدہجکی ایچین « قیمت حکملری
Jugements de valeur » ماییتدہ صدور
ایدر . چونکہ « کیفیت » طبیعتک معطایی
اولان حادثہلر آراسندہ موجود اولان بر
« وصف » اولوب فردی منطقک محمولیدر .

بشنجی سنہ

« قیمت » ایسہ جمعیتمک معطایی اولان حادثہلر
آراسندہ موجود اولان بر « وصف » اولوب
اجتماعی منطقک محمولیدر . برنجی ذہنک
« تحلیل » افعولہلرندن کچہرک مایر اولان
دیگر ماییتلردن تقریق اولتور . ایکنجیسی
ایسہ کندی « ترک » حائی محافظہ ایدرک
ذہندن اولہجہ حکم حائلدہ صدور ایدر .

مادی شائیت و اجتماعی شائیت

فی الحقیقہ طبیعتدہ تکیون ایتمکدہ اولان
« شائیتک آریلایقلری نوعلردن قطع نظر
چیسک « مادی » قسمدن برنوع حادثہلر
اولدینی کوزوکور . بونلر دہا زیادہ یکدہ
یکرندن کندیلرینہ مخصوص اولان بر طاقم
« کیفیتلر » لہ آریلایرلر . مثلاً فزیک بر حادثہ
کیوی بوی بر حادثہدن یا خود حیاتی بر حادثہدن
کندیہ مخصوص وصفلر ایله آریلایقلہ برابر
ہیسی دہ طبیعتدہ تحلی ایتمک و صرف مادی
اولان وصفلر ایله کندیلرینہ نفسہ عرض ایتمک
دولایسیلہ آرا لرنده نوعلرہ آریلایرلر ، فقط
جنسی اعتباریہ برلشیرلر . وبوحادثہلر درجہ
درجہ طبیعتک لاقاتی مادہ سندن عضو تجزہ کی
اک ایچہ بر دوران حادثہسنہ وارنجیہ قادر
ہب « کیفیت » فرق لیلہ آریلایق صدور تیله
آرا لرنده انقدا م ایدرلر .

ایشتہ بوتون بو حادثہلرک تحلی مکانی
بولونان طبیعتک سینہ سندنہ تکیون ایتمکدہ
اولان بو وارلکم مجموعی « مادی شائیت
Réalité physique » عالمی تشکیل ایدر .
فقط بو معطالردن باشقا ، دیگر جندین
بر طاقم معطالرک دہا نفسہ کلکندہ اولدینی
میداندہدر . بو معطالر ایسہ طبیعتدن کلن
معطالرک محتواسی کی مادی اولان حادثہلر دکیل
بر طاقیم معنوی حادثہلردر . طبیعتدن کلن
مادی حادثہلر کی آرا لرنده کیفیت وصفلر ایله
دکیل ، « قیمت » وصفلر ایله آریلایرلر .
وبوبہجہ آرا لرنده نوع فرق بولونقلہ برابر
« ہیسی دہ عینی جندین » یعنی اجتماعی ماییتدہ
بولونق اعتباریہ برلشیرلر . چونکہ تحلی
ایتمکاری مکان « جمعیۃ » اولوب ، جمعیتمدہ
تکیون اجملری اعتباریہ مایہ برلشیرلر .
لسانی ، اخلاق ، حقوقی ، الح کی مختلف

نوعله آرئقله برار هسی ده جمیتک محصولی اولقی ، و بوله جه انسانده کی اجتماعی وارلفک اساسی تشکیل ائک اعتبارله مادی شایندن آرئیلر .

بو صورته نوعله آرئقله برار عینی ماهیته اولدقارندن دولای مادی شایته مقابل بونلرک مجموعده « اجتماعی شاینت Réalité sociale » ی وجوده کتیریر . [۱] « ادراک » و « ماهیت »

شوحالده «ادراک» دیدیکمز ذهنی عملیه ابله ، ادراک موضوعنی تشکیل ایدمک ، و خارجی عئله حدوت بولمده اولان شایندن ادراکک عنصری اولقی اوزره ذهنه کلن معطالرک « ماهیت Nature » ی ناولدیفنی تدقیق ائک فلسفه نکه ائمهم مشهلرندن بریر . فی الحقیقه خارجی عئله تکون ائتمکده اولان موجود ، حادثه ، شی ، عین ، الخ کی شاینتلرک « و اراق Existence » نری باشقا ، بوشاینتلرک ادراکک موضوعی اولقی اعتبارله ذهنه آلدقنری « ماهیت » باشقا اولایلیر . ذاتاً بوندن دولایدرکه شاینتجیلر Réalistes ابله « منهو مجیلر Idealistes » آراسندکی مجادله بوسورته ظهور ائش و « طبیعت » ک معطاری ابله « جمیت » ک معطالرنی تقریق ایدمه مکه برار « اجتماعی شاینت Réalité sociale » ی سزیش نتیجه سی اولرق منهو مجیلر کندی مذهب لری شاینتجیلره قارشیه مصر امدافه ائشلرلر . [۲] حالبوکه « شاینت » ک کندیسی « ماهیت » اعتبارله ایکی به آرئیلینی کی ، بونلری حصوله کتیرن منشارلده « طبیعت » و « جمیت » اولقی اوزره ایکی به آرئیلینی کورونجه « ماهیت » مسئله سی ده آیدینه جقار .

چونکه عینی خارجی موجودک ذهینت مقانیزمه نه طبیعتدن کلن برمعط اولق اوزره آلاچی ماهیت باشقا ، جمیتدن کلن برمعط اولقی اوزره آلاچی ماهیت باشقادر . مثلاً طبیعتک و بر دکی « نلک » طبیعتدن کلن برمعط اولق اوزره ذهنه بر « کیفیت » وصفی آلقرق

[۱] « مادی شاینت و ایمانی شاینت » ملی مجره ، ص ۱۰۱
[۲] « برته نلک » منهو مجیلری ، اوقیلندر .

طبیعی برمعط ماهیته ادراکک موضوعنی تشکیل ائدیک حالده ، جمیتدن کلن برمعط اولق اوزره ذهنه بر « قیمت » وصفی آلقرق اجتماعی بر معط ماهیته ادراکک موضوعنی تشکیل ایدر .

حالبوکه نفسدن صادر اولاق حکم هر هانکی بر شاینتک خارجی عئله کی « موجود » دیت ، بیه کوره دیکل ، ذهنه آله جنی « ماهیت » بیه کوره « ادراک » ک موضوعنی تشکیل ائسی اعتبارله [۱] « سدور ایدمکچکندن ، خارجی عئله تکون ائتمکده اولان هر هانکی بر موضوع حقیقه نفسدن صادر اولحق حکم ده بو صورته نفسک ادراکته کوره دیکشیر . و خارجی عئله تکون ائتمکده اولان هر هانکی بر موجودک ماهیتی ایسه صرف نفسدن صادر اولاق « حکم » ، کوره دیکشیر . چونکه ذهن مقانیزمه سندن کچمش هر هانکی بر موجود « و اراق » قازانماز ، هنوز « یوقلق » علنددر . آنحاق نفسدن صادر اولحق حکمدن سوکر ادراکه اوموجود و اراق عئله جیقمش ، و بوجیقش نتیجه سی اولهرق کندی ماهیتی آلمش اولور .

دیتک که « موجود » باشقا ، « ماهیت » باشقادر . و بوباشقالی وجوده کتیرن عامل ایسه بوتون خارجی موجودلری ، اولمده اولان شایئلری کندی مقانیزمه سنده اعمال ایدن ذهنمزلک « ادراک » ی در . انسانلک کندی وارلفنی میدانه قویان و دیگر موجودلرندن کندیسی آیران ممتاز عامل کندی ادراکی اولدیفنه ، و خارجی عئله اولمده اولان شایئلر ادراکک موضوعی اولقی اعتبارله دانا عئله تکون ائش صابیللر جقارینه کوره نفسمزلک خارجنده مجلی ائتمکده اولان شایئلر یالکن « ادراک » مزک موضوعی اولقی اعتبارله « ماهیت » لرنی آلمش اولور .

فایل نمره

استانبول دارالفنرینده « منطق » مدرسی [۱] « علوم اولدینی اوزره بو ایکی نوع ادراکدن برنجیسی « عقل منطقی » نکه موضوعی ، دیگری « و بدن منطقی » نکه موضوعیدر .

ادبیات تارنجی

ادرنلی « کفتی »

۱

عجب قیود رند لالالی طبع در کفتی
دخ ببالی الدن قوسم مقادیر کچمز
اون برنجی عصرک « نئی ، یحیی ، فہم ،
برائی ... » کی طایعش شاعر لری آراسنده
براز کولکده قالارق مؤخر عصرلده آرقی
بوسوبوتون اونوتولان بر جوق قیمتی صنعتکار
لرمن واردرکه ، ایشته ادرنلی « کفتی » ده
بونلر دن بریدر . زمانلر ندم دیوانلر ترتیب
ایدن ، مثنویلریازان ، اسمعلری او عصر « محافل
ادیه » سند حرمته آکیلان بو بدبخت شاعر لری ،
هیچ اولماز سه ادبیات تارنجیلر ندم بوسوبوتون
مسکوت کچلمه ملی ، زمانلر ندم اجر ایلتدکاری
نفوذک درجه سی شیت اولونمالیندر ؛ چونکه ،
هر هانکی دورک بویوک استاد لرنی لایقیله
آکلامق ایچون ، اونره تقدیم ایدن ویانلر له
معاصر بولونان متوسط شاعر لر حقیقه صاعلام
بر فکر ایدینک ، ادبیات تارنجیک بانلیجه
قاعده لر ننددر . ایشته بوقضه نظر دندنلری
« کفتی » حقیقه کی بوقالمرک ، ادبیات تاریخی
ایچون آرجوق مفید اولاجنی امیددیم .

« کفتی » نکه حیاتی حقیقه مالک اولدیفمز
وشیقلر پلک محدوددر . « شقایق » ، ذیل یازان
« عشاق زاده » ابله « تذکر شعرا » صاحبی
« قاضی سکر سالم » افندی اوندن هیچ بحث
ایچورلر . یالکنز « صفائی » تذکره سیله
« شیخی » نکه « ذیل شقایق » نده « کفتی »
حقیقه بر قاج سطرلق مختصر معلومات
واردرکه ، بز بو معلوماتی کیدی اثرلرندن
اسباط ایدمیلدیکمز نتیجه لر له برلشدیرمک
سایه سنده آئیدکی ترجمه حلی وجوده
کتیرمیلدک . « کفتی علی افندی » اون
برنجی نصیرک ایلک نصفنده ادر نده و غمشدر .
ناسال برعائله به منسوبدی ؛ هانکی مدرسه لر ده
وکیلر دن اوقودی ؛ تولدی هانکی سنه دره ؟
بونلر حقیقه هیچ برشی بیاموزر . « شیخی » :